

LIBURUAREN AURRERAPENA. Euskaltzalea, militantea, ekintzailea, agortzen ez zen ideia iturria, gizon handia. Hori guztia eta gehiago izan zen Joxemi Zumalabe, eta hori jasotzen du argi eta garbi liburua

Ipurtargiaren itzal luzea

Lizeoan hasi aurretik, Donostiako Boy Scout-etan ibiltzen ziren bai Joxemi eta bai Antton. Ez zen euskal giroko mendi taldea, baina euskaltzale batzuk biltzen zituen. Hori alternatiba eman nahian sortu zuten lehen boy scout talde euskalduna. Artzaiak jarri zioten izena. Joxemik hamaika urte zituen. (...) Mendian ibiltzearekin batera, euskaltzaletasunean zihoazen sakonduz.

* * *

Ez zen urtebete Txabi Etxebarrieta hil zuela Guardia Zibilak; haren hiletetara mundubat joan zen, eta mugimendu handia sortu zen, salbuespen egoera indarrean izanagatik. Etxebarrietaren hilketak oso gertara mingotsa izan zen Joxemi eta koadrilako en artean; besteak beste, ezagutzen zutelako. Hileta baino bi hilabete lehenago agertu ziren Etxebarrieta eta Iñaki Sarasketa Aurrera tabernara Joxemirekin-eta biltzeko. Etxebarrietak-eta bazuten Artzaiak taldearen berri eta zer ote zen jakiteko egin zuten zita Joxemirekin. Aurreratik irten eta pasioan ibili ziren, hizketan. «Lo que haceis es un trabajo de francotirador absurdo», esan zion Etxebarrietak Joxemiri, Artzaiakena antolatu gabeko ekimen kaotiko samarra zela pentsatuta. Joxemi ez zen oso ados, izan ere asko maite zuen bere kasara ibiltzea, inoren esanei amen egin gabe.

* * *

Donostia inguruko sextakoek jakin zuten bazela donostiar ikasle bat, Aurrera girokoa, argia zena eta borrokan sartu nahi zuena. Hitzordua Gernikako Arbola pasealekuan egin zuten. Gazte borrokalari baten itxuraz agertu omen zen: bizarra eta txima luzeak, panazko galtza grisak, kremailerarekiko langile jertsea, txiruka botak eta makutoa zintzilik. Klandestinitaterako ez zen pira egokiena. Batzuek, bohemio itxura zuela diote; besteek, zabarra zela janzkeran; beste batzuek, berriz, zabarretan zabarrera. Ezizena: Jeronimo. Gidari izateko dohainak bazituen, nonbait. Teoriko ona zela berehala konturatu ziren taldean. Ordurako nahiko mamitua zuen literatura ezkertiar eta iraultzailea gehientsuena. Eskolan ikasle kaskarra izanagatik, politikan sartu zenean hasi zen bete-betean ikasten.

* * *

«Euskara hutsezko prentsa beharrezkoa zela uste osoa genuen», dio Joxemarik. Baina ez hori bakarrik. *Argia* kazetari mintegi gisa planteatzen zuen Joxemik, zeren profesionalak sortzeko beste biderik ez zuen ikusten inon. Eta are urrunago zuen gogoia. Aldarrikapen mailan, bederen, euskarazko egunkari baten beharra eta asmoa buruan zuen.

* * *

Guztia aurrera ateratzeko aurreneko lana taldea osatzea izan zuten. Josu Landa izan zen taldera sartzen lehena, orduan hoge ur-

ARGIEROAK. Irastorza, Zumalabe, Zubiria, Barandiaran, Alvarez, Uria eta Landa, *Argia*-ren bihotza osatu zuen lan taldea.

teko Euskal Filologiako ikasle. 1980ko udazkenerako, burubelarri zebilen kazetari lanean *Argia*-n, eta ordurako Joxemirekin gaupasak gaupasen atzetik egitea asteroko lege bihurtua zuten. 1981 bukaeran, Pello Zubiria etorri zen, soldaduska amaitu berri. Hilabete batzuk lehentxeago, Jon Barandiaran ekarri zuen Joxemik, eta apur bat geroago, ordurako kolaboratzaile zen Iñaki Uria, Landaren ikaskidea. 1982rako, *Argia*-ren bihotza izango zen taldea osatua zegoen: Argieroak.

* * *

Erakundeekiko harreman horietan, oso lagungarriak izan ziren Joxemiren jatorria, bere ibilbidean egindako adiskidantzak eta ezagutzak, eta bere izaera patxadatsu eta irekia. Joxemarik gogoan du beste bilera bat ere, hura ere «erabakigarria», eta han ere Joxemi izan zen gakoa. Eusko Jaur-laritzako Kultura Saileko Eus-kara Arazoetarako zuzendari Martin Ugalde izendatu berriarengana jo zuten ordukoan. Sartu dira Lakuako bulegora, eta Joxemiren ustekabea Ugalderi «hau Joxemi Zumalabe da» esaten dihonean. Ezin kabitut Ugalde: «Zure aita irakasle izan nuen», «osaba Agustin lagun handia dut». Handik aurrera harreman handia izan zuten. Bilera asko egin zituzten. Beti ostegunetan. (...) Hor hasiko da egunkari baten balizkotasuna gauzatzen.

* * *

Erronkak erronkaren atzetik. Eta erronkak bota eta irabazi. Horixe izan zen *Argia*-ren ibilbidea 80ko hamarkadan. Baina ez zen zorte kontua izan: lan izugarria egin behar izan zuten horretarako. Proiektu asko jarri zituen abian *Argia*-ko taldeak. Egoki iruditzen zitzairen ideien bat izanez gero, aurrera aterako zuten. Egoera horretarako

EGUNKARIA. Joxemi gabe ez zen EGUNKARIARIK izango. Argazkian, Zumalabe, Martin Ugalde, Iñaki Uria eta Joan Mari Torrealdai.

MADDI ETA JON. Joxemi Zumalaberen sorkuntzarik kuttunenak, zalantzarik gabe, Maddi eta Jon izan ziren, bere seme-alabak.

aproposa ez bazen, urratsak egingo zituzten apropos bihur zedin. Eta urratsak zehazten espezialista zen Joxemi. Hurrengo erronka, hala ere, ez zen aurrekoak bezain segurua. 1987an, Joxemik hordagoa bota zuen: «Dugun guztia mahai gainean jarri eta euskarazko egunkari baten aldeko apustua egin behar dugu». Erronka hori gehiago ezin atzeratu zitekeela uste zuen. Heldu zela garaia.

* * *

Ordurako ez zegoen atzera bueltarik. EGUNKARIAK hamabi hilabete besterik ez zuen behar izan kalean egoteko, baina bidea malkartsua eta zenbaitetan oso gogorra izan zen. Bide horren latza Joxemik bakarrik ezagutu zuen hainbatetan. «EGUNKARIA sortu baino lehenagoko hamabost hila-beteak oso gogorrak izan ziren Joxemiren-

JOXEMI ETA MARTIN UGALDE. Martin Ugaldek berak onartu bezala, Joxemiri esker sartu zen EGUNKARIAREN proiektuan.

tzat. Buruan sartu zitzaionetik kaleratzea lortu zen arte, oso bide zaila izan zen. Ikaragarri zaila maila diplomatikoan, teknikoan eta pertsonalean. Asko sufritzea tokatu zitzaion. Hiru zailtasun horiei aurre egiteko eta egitasmoa burura eramateko gai izango den besterik egongo da, baina nik ezagutu ditudanetik inor ez zatekeen gai izango prozesu hori burura eramateko». Josuk oso gertutik bizi izan zuen EGUNKARIA sortu aurreko garaia.

* * *

Azkenik, abenduaren 6an argitaratu zen EGUNKARIA. Joxemi oso erasanda iritsiko da EGUNKARIAREN lehen alea kalean jartzeko egunera. Baina lanean jarraituko du, eta ezinbestekoa izango da EGUNKARIAKO sailen arteko zubi lanak egiteko. Hori, zuzendaritza atalean zegoen aldetik. Baina, hori gutxi ez, eta EGUNKARIAREN plantxak *Egin* egunkariko errotatibara eramaten ere ibili zen lehen asteetan: autoan sartu eta korrikabatean beti,

erlojuaren kontra. EGUNKARIAREN sorrera prozesuaren tentsioari aitarren gaixotasun luzearen sufrimendua gehitu behar zaio. Baita Maddi jaiotzearen ezin kabituzko poza ere. Bi hilabete eskasera, hil edo biziko ebakuntza egin zioten.

* * *

«Bi urtez iraunez gero, irabazi dugu», esaten zuen Joxemik. EGUNKARIA ebidentzia handia izaki diru laguntzarik ezin ukatuko ziotelako pentsatzen zuen. Justu epe hori igarota hil zen, baina ezin jakin hainbeste lan, kezka, sufrimendu eta poz eman zion egunkariak apustua irabazi zuela jabetu ote zen. Bere barreneko onena emanda, baina oraindik onena ezagutzeke geratu zen. Joxemik bere aurreikuspen eta analisisetan ez zuela huts egin argi ikusten da orain.